

แนวคิดการปรับตัวทางสังคมและจริยธรรมของบริษัทในการดำเนินธุรกิจกับการ

ก้าวสู่บริษัทธรรมาภิบาล ยุค 4G*

**Concepts of Social and Ethical Adjustment of a company to conducting
business with the advancement of corporate Governance into the 4G**

ณกมล ปุณฺชเขตต์ทิกุล

Nakamon Punchakhetikul

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Phranakhon Rajabhat University

Corresponding author email: religion.ba@mcu.ac.th

Received: June 28, 2021; **Revised:** June 29, 2021; **Accepted:** June 29, 2021

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่หลากหลาย มีการดำเนินธุรกิจรูปแบบใหม่ๆ ไม่มีข้อกำหนดด้านพื้นที่และทำเลที่ตั้งของสถานประกอบการเช่นอดีตที่ผ่านมา การมีความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ และมีวิธีการตัดสินใจทางธุรกิจที่รวดเร็วมีผลต่อการเติบโต มีความสำเร็จและการล้มเหลวพอๆ กัน การปรับตัวตามแบบจริยธรรมของบริษัทในการดำเนินธุรกิจกับการก้าวสู่บริษัทธรรมาภิบาล ยุค 4G ถือเป็นเรื่องในโลกธุรกิจให้ความสำคัญมาก และถือเป็นเครื่องมือในการควบคุมการดำเนินการทางธุรกิจที่สำคัญ เพราะเกี่ยวกับกฎหมาย ข้อบังคับ หลักศีลธรรมอันดีในการดำเนินธุรกิจ เป็นพันธสัญญาที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดต่อกัน ในการทำธุรกิจหรือการค้าขายร่วมกัน การต่างเปิดโอกาสให้แต่ละฝ่ายมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ โปร่งใสและมีความคุ้มค่า เป็นส่วน

* ปรับปรุงต้นฉบับจากการนำเสนอในการประชุมวิชาการระดับชาติ คณะพุทธศาสตร์ ครั้งที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 26 มีนาคม 2564

สำคัญในการปรับฐานคิดในการทำธุรกิจให้เกิดความสุจริตมากเท่าที่จะมากได้ เพราะโลกใบนี้ ยุค 4G ไม่มีอะไรที่สามารถปิดบังกันอีกต่อไป

คำสำคัญ : การปรับตัว, จริยธรรมธุรกิจ, ธรรมภิบาล, ยุค 4G

ABSTRACT

Changes in technology and economic innovation result in a variety of business models. There is a new business model which without the restrictions on the area and location of the establishment like in the past. The Knowledge and creativity and how to make quick business decisions that affect to growth are equal successes and failures. The company's ethical adjustment in business operations and the transition to corporate governance in the 4G era is a matter of great importance in the business world, and is considered as a tool for controlling important business operations. Because it is about laws and regulations. A good moral in business is a commitment that must be strictly observed with each other. In the business or trading together, to give the stakeholder an opportunity to participate, responsible, transparent, and cost-effective is an important way in adjusting the thinking base in doing business to be as honest as possible. Because in this world, the 4G era, nothing can be hidden from each other anymore.

Keywords: Adjustment, Business ethics, Good Governance, the 4G era

บทนำ

ปัจจุบันการดำเนินการทางธุรกิจจะมีความยุ่งยากและความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นในข้อนี้ ต้องกล่าวว่ามันเป็นเรื่องยากมาก ๆ สำหรับคนที่ไม่สนใจเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่จะกลักลับกลายเป็นเรื่องง่ายสำหรับคนที่มีความพร้อม ซึ่งเป็นความพร้อมในระนาบของการมีจิตใจที่จะเรียนรู้ถึงความก้าวหน้าทางเทคนิคและตัวเทคโนโลยีเหล่านี้ และนี่เป็นอีกเหตุผลหนึ่งจากหลายเหตุผลที่จะทุกคนในแวดวงทางธุรกิจต้องคำนึงถึงทำไมต้องคำนึงถึงด้วยก็เพราะว่ามีเหตุผลที่ต้องคำนึงถึงนั่นเองที่สำคัญ ๆ อาทิเช่น เรื่องสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ เรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เรื่องสภาพแวดล้อมทางด้านการเมือง เรื่องการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ เรื่องสภาพแวดล้อมทางค่านิยมและเรื่องการเปลี่ยนแปลงลักษณะประชากร เรื่องสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่โลกก้าวเข้าสู่คริสต์ศตวรรษ ที่ 21 สู่โลกของความเร็วสูงสุด ที่มาพร้อมกับนวัตกรรมเทคโนโลยีและวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ที่เสมือนจริง

ต่อสภาพปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับการพัฒนาประเทศที่ทำให้ไม่สามารถเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ซึ่งเกิดจากปัญหาการคอร์ปชั่นของผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงการไม่ยึดต่อหลักกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง การขาดประสิทธิภาพในการบริหารงาน การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนพร้อมกับได้เสนอว่า ระบบการบริหารภาครัฐและเอกชนต้องยึดหลักธรรมาภิบาล (ประธาน สุวรรณมงคล, 2558: 6) โดยมีทั้งการจัดการด้วยภาครัฐและเอกชน อย่างการบริหารงานธุรกิจที่ต้องมีการแข่งขันกันจำเป็นต้องทำให้เกิดการแข่งขันเป็นไปได้อย่างดี และทำให้อุตสาหกรรมเป็นไปตามต้นทุนที่แท้จริง อีกทั้งยังสามารถแข่งขันในเวทีการค้าโลกได้อย่างไม่เสียเปรียบ (ประธาน สุวรรณมงคล, 2558: 31) ความเชื่อมโยงกันระหว่างการบริหารทั้งรัฐและเอกชนได้สะท้อนให้เห็นการแก้ปัญหาที่จำเป็นในการปรับปรุงให้เกิดความสนับสนุนส่งเสริมกันและกันเพื่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการทำงานอย่างรวมเร็วและทันต่อเหตุการณ์

บทความนี้จึงต้องการสะท้อนให้เห็นการปรับตัวของสังคมและการทำธุรกิจที่ต้องการระบบธรรมาภิบาลมาอธิบาย และข้อเสนอที่จะช่วยขับเคลื่อนแนวคิดดังกล่าวให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

รูปแบบการปรับตัวทางสังคมและจริยธรรมของบริษัทธุรกิจ

ในสังคมโลกที่เต็มไปด้วยการรบบของนักธุรกิจจะมีรูปแบบการปรับตัว ดังต่อไปนี้

1. การปรับตัวตามสภาพสังคม จะเห็นได้ว่าสภาพสังคมประชาธิปไตยที่ต้องการเน้นระบบให้ประชาชนมีเสรีภาพ ทำให้อำนาจของผู้ปกครองน้อยลง และทำให้เกิดให้เกิดความขัดแย้งทางอำนาจมากขึ้น เป็นการมองรัฐในแง่ที่ผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองต่างมุ่งเพิ่มอำนาจของตน การจัดการเรื่องอำนาจ สนใจเรื่องตำแหน่งของตน จึงกลายเป็นสิ่งที่สำคัญกว่าการทำหน้าที่เพื่อประชาชน จึงทำให้เกิดความไม่ชอบธรรมในระบบสังคมโดยรวม (พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, พระมหาวิริยชัย วรวิโท, 2562: 274) ประกอบกับการปรับตัวตามสภาพเศรษฐกิจที่เน้นธุรกิจการค้า การตลาดจะแผ่ขยายกว้างขวางขึ้นในระดับนานาชาติ และระดับโลก อีกทั้งมีความร่วมมือกันระหว่างองค์กรธุรกิจต่าง ๆ มากขึ้น บริษัททั้งหลายมักขยายกิจการธุรกิจของตนไปสู่ต่างประเทศ ทั้งในลักษณะการเปิดบริษัทสาขา และการส่งผลิตภัณฑ์ของบริษัทของตนเป็น

สินค้าออก ดังนั้นบริษัททั้งหลายจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ว่าจะดำเนินการตลาดและธุรกิจอย่างไร ในประเทศที่ตนทำการด้วยมากกว่าแต่ก่อน รวมทั้งต้องให้ความสนใจประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่อาจเกิดขึ้นที่บริษัทหนึ่ง ๆ หรืออุตสาหกรรมหนึ่งๆ ต้องเผชิญจากสภาพแวดล้อมภายนอก เรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การเข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร ทำให้การดำเนินธุรกิจและการดำเนินงานของบริษัทต่าง ๆ อาศัยระบบโทรคมนาคม และอินเทอร์เน็ตมากขึ้นเป็นผลทำให้รูปแบบการทำธุรกิจเปลี่ยนแปลงไป โดยมีการทำธุรกิจผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์บริษัททั้งหลายจึงกลายเป็นสถานที่ทำงานเคลื่อนที่ซึ่งพนักงานสามารถทำงานที่ใดก็ได้ การติดต่อลูกค้าและพนักงานคนอื่นของบริษัทจะผ่านอุปกรณ์สื่อสารชนิดต่าง ๆ ประเด็นปัญหาด้านสภาพความเป็นส่วนตัว และพฤติกรรมของบริษัทที่ติดตามสอดส่องดูแลพฤติกรรมของพนักงาน (savellance) อาจเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานที่ทำงานเรื่องสภาพแวดล้อมทางด้านการเมือง การล่มสลายของลัทธิคอมมิวนิสต์พร้อม ๆ กับการเกิดขึ้นของระบบทุนนิยม ที่มีรูปแบบหลากหลายแตกต่างกันไปทำให้ระบบธุรกิจการได้มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้น ความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต และรูปแบบในการประกอบธุรกิจของประเทศคู่ค้าต่าง ๆ เป็นประเด็นที่นักธุรกิจมืออาชีพต้องให้ความสนใจ

2. การปรับตัวตามระบบจริยธรรม เป็นการปรับเปลี่ยนด้วยการประยุกต์หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักการประนีประนอมที่แต่ละบุคคลจะกระทำร่วมกัน เช่นในแง่เศรษฐกิจที่มุ่งเน้นแต่ผลประโยชน์ทางธุรกิจก็มักจะถือว่า เธอได้เท่าไร ฉันได้เท่าเธอหรือไม่ แต่ควรร่วมแรงร่วมใจกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา ร่วมกันหาวิธีสร้างสรรค์ ร่วมทุกข์ ร่วมสุข มีความเอื้อเฟื้อให้กับผู้อื่นอันจะช่วยให้แต่ละคนพัฒนาชีวิตของตนจนมีชีวิตที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยหันมาสนใจพัฒนาให้หลักประชาธิปไตยมีหลักสาระธรรม จะได้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ โดยใช้หลักการปกครองสังคมให้รวมเอาทั้งประโยชน์ตนและผู้อื่นเข้ามาร่วมกันด้วยหลักธรรมเป็นใหญ่ ยึดถือเอาตามความถูกต้องเป็นหลัก สมควรตามธรรมเป็นประมาณ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2558: 56)

อย่างไรก็ตาม ประเด็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ วิถีปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ ตัวอย่างเช่น องค์กรอาหารและยาของประเทศ ต่าง ๆ ต้องพิจารณาและรับรองยาชนิดใหม่ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วนมากขึ้น เมื่อเกิดกรณีคนไข้ได้รับอันตรายถึงชีวิตหลักจากบริโภคยาบางชนิด

หรือกรณีจากการค้นพบว่ามียาหลายชนิด ได้แก่ ยาบรรเทาอาการไข้หวัดมีสารประกอบที่เป็นอันตรายต่อร่างกาย

การดำเนินธุรกิจกับสังคมที่ยึดมั่นธรรมาภิบาล

การดำเนินธุรกิจปัจจุบันประสบการยุ่งยากด้านกฎหมายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในช่วงโลกไร้พรมแดน จะเห็นว่าเรื่องสภาพแวดล้อมทางต้นกฎหมาย ประเด็นที่ยังเป็นปัญหาอยู่ คือ กฎหมายที่เกี่ยวกับการระงับฟ้องที่บริษัทมีต่อผู้ใช้สินค้าและบริการ ในกรณีที่เกิดผลเสียหาย หรืออันตรายจากการใช้สินค้าและบริการนั้น (product liability law) ปัญหาก็คือความรับผิดชอบของธุรกิจที่มีต่อลูกค้า ควรมีขอบเขตครอบคลุมเพียงใดและเรื่องการเปลี่ยนแปลง ลักษณะประชากร กำลังแรงงานที่เข้าทำงานในองค์กรและบริษัทต่าง ๆ มีความแตกต่าง หลากหลายมากขึ้น ทั้งในด้านเพศ อายุ การศึกษา เชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม ตลอดจนประเพณีต่าง ๆ ดังนั้น ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นตามมาในองค์กร เช่น ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ (Sexual Harassment) ปัญหาการกีดกันแบ่งแยก (Discrimination) นอกจากนี้ ผลการปรับลดขนาดองค์กร (Downsizing) อาจก่อให้เกิดปัญหา ขวัญกำลังใจของพนักงานที่ไม่ได้ถูกปลดออกและยังคงทำงานอยู่กับบริษัท เป็นต้น จากจริยธรรมธุรกิจสู่การเป็นธรรมาภิบาล จริยธรรมทางธุรกิจเป็นศิลปะและสาขาวิชาที่ประยุกต์หลักการทางจริยธรรม เพื่อไปตรวจสอบ แก้ปัญหา จริยธรรมธุรกิจจะตอบคำถาม อะไรถูก อะไรผิด ดี เลว ในการดำเนินธุรกิจ แนวทางในการแก้ปัญหาธุรกิจ อาจไม่ได้มีทางเลือกหรือแนวทางที่เหมาะสมถูกต้องเพียงแนวทางเดียว และบางครั้งอาจไม่มีแนวทางที่เหมาะสมก็เป็นได้ (Wiess, Joseph, W, 1998: 7) โดยจะพบหลักการในการเข้าใจรูปแบบดังกล่าวดังนี้

1. **แนวคิดเรื่องการทำธุรกิจบนฐานจริยธรรม** เนื่องจากการเข้าใจความหมายของการดำเนินธุรกิจนั้น ไม่มีคำนิยามของจริยธรรมธุรกิจที่ดีที่สุด แต่สิ่งที่นักวิชาการมีความเห็นร่วมกัน คือ จริยธรรมธุรกิจเป็นเรื่องของการหาเหตุผลที่เหมาะสมที่สุด โดยข้อวินิจฉัยนี้อยู่บนพื้นฐานของหลักการและความเชื่อในการตัดสินปัญหาธุรกิจที่อาศัยดุลยภาพของผลประโยชน์ส่วนบุคคลทางเศรษฐกิจ และผลประโยชน์สังคมและสาธารณะ Laura Nash (Nash, Laura, 1990: 5) กล่าวว่า จริยธรรมธุรกิจ หมายถึง การศึกษาแนวทางการนำหลักการศีลธรรมส่วนบุคคลไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมและเป้าหมายทางธุรกิจการค้าได้อย่างไร เป็นการศึกษาว่า

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจเป็นตัวกำหนดปัญหาเฉพาะของธุรกิจอย่างไร ตัวอย่างพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางด้านจริยธรรมธุรกิจ อาทิเช่น พฤติกรรมการติดสินบน การขโมยของบริษัท การไล่พนักงานที่เปิดเผยพฤติกรรมที่ไม่ดีของบริษัทต่อสาธารณะ (Whistle blowing) การเปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับทางการค้าของบริษัทแก่บริษัทคู่แข่ง การสิ้นสุดสัญญาจ้างโดยไม่แจ้งล่วงหน้า พนักงานใช้สิ่งของต่าง ๆ ของบริษัทเพื่องานส่วนตัว

จริยธรรมธุรกิจ ไม่ได้เป็นเรื่องราวของปัจเจกบุคคลหรือส่วนบุคคล แต่เกี่ยวข้องกับครอบคลุมหลายแง่มุมและหลายระดับ ผู้บริหารและนักลงทุนทางธุรกิจต้องจัดการและเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางธุรกิจ (stakeholders) หลายกลุ่มทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร ความเข้าใจถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางธุรกิจกลุ่มต่าง ๆ จะช่วยให้สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในประเด็นปัญหาจริยธรรมธุรกิจได้ชัดเจนขึ้น

Carroll (Carroll, Archie, 1993: 110-112) ได้กล่าวถึงการมองประเด็นปัญหาจริยธรรมธุรกิจออกเป็น 5 ระดับ คือ ระดับนานาชาติ ระดับสังคม ระดับสมาคมวิชาชีพ ระดับองค์กร ระดับปัจเจกบุคคล

ความเข้าใจปัญหาทางศีลธรรม จริยธรรม โดยการแบ่งเป็นระดับต่าง ๆ (ดังแผนภูมิ) ทำให้มองเห็นถึงที่มาหรือจุดกำเนิดของประเด็นปัญหา รวมถึงอิทธิพลที่มาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางธุรกิจกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้การตัดสินใจกระทำการต่าง ๆ ดียิ่งขึ้น ระดับปัจเจกบุคคลถ้าปัญหาจริยธรรมเกี่ยวกับหรือจำกัดอยู่ภายในขอบเขตความรับผิดชอบระดับบุคคลแล้ว แต่ละบุคคลต้องตรวจสอบแรงผลักดันและมาตรฐานทางจริยธรรมภายในของตนก่อนที่จะตัดสินใจกระทำการใด ๆ ตัวอย่างพฤติกรรมระดับบุคคลนี้ ได้แก่ การโทรศัพท์เข้าไปที่บริษัทว่าตนป่วยไม่สามารถทำงานได้

ทั้ง ๆ ที่ไม่ป่วยจริง การรับสินบน การปฏิบัติตามความพึงพอใจของตนมากกว่าปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์กรระดับองค์กร ปัญหาจริยธรรมในระดับนี้อาจเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลหนึ่ง ถูกกดดันให้มองข้ามพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมายของเพื่อนร่วมงานเพื่อผลประโยชน์ของบริษัท หรือพนักงานคนหนึ่งอาจถูกขอร้องให้กระทำการที่ผิดกฎหมายและศีลธรรม เพื่อให้ผนวกหรือฝ่ายของตนได้กำไรมากขึ้น เมื่อเกิดปัญหาจริยธรรมในระดับองค์กรขึ้น สมาชิกขององค์กรควรตรวจสอบนโยบาย วิธีปฏิบัติงานและหลักการของบริษัทก่อนจะ

ตัดสินใจใด ๆ ระดับสมาคม ปัญหาจริยธรรมในระดับนี้ มักเกิดจากวิชาชีพบางวิชาชีพ มักรวมกลุ่มเป็นสมาคม ได้แก่ นักบัญชี นักกฎหมาย แพทย์ หรือที่ปรึกษาทางบริหารและการจัดการ มักจะอ้างถึงหลักจรรยาบรรณวิชาชีพของตน ที่จะเป็นหลักควบคุมพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน ตัวอย่าง พฤติกรรมที่เป็นปัญหาจริยธรรม ได้แก่ การแนะนำลูกค้าให้หลีกเลี่ยงภาษี การให้ยาที่มีผลข้างเคียงต่อสุขภาพแก่คนไข้ การแนะนำบริษัทให้มีการดำเนินธุรกิจที่ผิดกฎหมาย

2. แนวคิดเรื่องการทำธุรกิจที่ถูกต้องตามหลักสังคม เป็นการทำธุรกิจบนมาตรฐานการควบคุมทางธุรกิจระดับสังคม กฎหมาย ปทัสถานของสังคม ประเพณีและวิถีชีวิตต่าง ๆ จะเป็นตัวกำหนดและควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม กิจกรรมทางธุรกิจที่สามารถยอมรับได้ในประเทศหนึ่ง อาจเป็นพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายและศีลธรรมในอีกประเทศหนึ่งได้ตัวอย่าง อาทิ เช่น พฤติกรรมการตัดสินบน ในประเทศแถบตะวันออกกลาง เอเชียและบางประเทศแถบเมดิเตอร์เรเนียน ถือเป็นพฤติกรรมที่พอยอมรับได้ แต่ในยุโรปและอเมริกา ถือเป็นพฤติกรรมที่ผิดรุนแรงระดับนานาชาติ ปัญหาจริยธรรมในระดับนี้ยากมากในการตัดสินใจเพราะมีการผสมผสานวัฒนธรรม การเมือง ศาสนา ค่านิยม ความเชื่อที่หลากหลายแตกต่างกันไป การตัดสินใจที่จะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง จะต้องพิจารณาเฉพาะเรื่องไป โดยคำนึงถึงกฎหมาย รัฐธรรมนูญ ประเพณี

ความคิดความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับจริยธรรมธุรกิจมีความคิดเห็นที่หลากหลายเกี่ยวกับจริยธรรมทางธุรกิจ บางคนมีความเห็นว่าจริยธรรมและการศึกษาจริยธรรมเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นและไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจความเชื่อที่ผิดพลาด ได้แก่จริยธรรมเป็นเรื่องส่วนบุคคล ไม่ใช่เรื่องสาธารณะและไม่ใช่ว่าสิ่งที่จะนำมาอภิปรายโต้แย้งกันได้ ความเชื่อประการแรกนี้อยู่บนฐานคติที่ว่า จริยธรรมเป็นความเชื่อทางศาสนาและเป็นเรื่องส่วนบุคคลที่จะตัดสินใจว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด อันเป็นมโนสำนึกของแต่ละบุคคล มีนักวิชาการที่มีชื่อเสียง มีความเห็นสนับสนุนความคิด ความเชื่อนี้ ได้แก่ Milton Friedman (Friedman, Milton, 1970: 33) นักเศรษฐศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงมองว่าจริยธรรมไม่เหมาะสมกับธุรกิจ โดยเฉพาะที่จะประยุกต์มาใช้อย่างจริงจังในการดำเนินธุรกิจ เพราะนักธุรกิจไม่ได้รับการฝึกฝนอบรมขนนั้น บุคคลทั้งหลายก็ต้องตัดสินใจเลือกสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต ที่เกี่ยวข้องกัศีลธรรม จริยธรรม รวมถึงงานที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ภาวะที่จะต้องตัดสินใจเลือกที่ต้องอาศัยเหตุผลทางศีลธรรมจริยธรรมของแต่ละบุคคลมักได้รับอิทธิพลจากการพูดคุย สนทนากับบุคคลอื่น มาตรฐานความคิด ความเชื่อของกลุ่มของ

สังคม เพราะบุคคลต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งขององค์การที่มีปทัสถาน ค่านิยม แนวทางประเพณี ปฏิบัติที่คอยควบคุมว่าแนวคิดและพฤติกรรมใดที่จะยอมรับได้ หรือยอมรับไม่ได้

Posner และ Schmidt (Posner, Barry, and Warren Schmidt, 1984: 202-216) ได้สำรวจบริษัทในสหรัฐอเมริกาพบว่า ร้อยละ 60 ถึง 70 ของผู้จัดการระดับต่าง ๆ ในบริษัท สหรัฐ รายงานว่า พวกเขารู้สึกกดดันที่ต้องยอม กระทำสิ่งที่ละเมิดศีลธรรมอันดีงามของตนเพื่อ เป้าหมายของบริษัท อีกงานสำรวจหนึ่งโดย Carroll (Carroll, Archie, 1975: 75-80) พบว่า ผู้บริหารชั้นต้น มักมีความกดดันมาก ถ้าได้รับรู้ถึงพฤติกรรมที่ผิดจริยธรรม

จากรายงานสำรวจนี้ ทำให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางธุรกิจและแรงกดดันขององค์กรที่มี อิทธิพลต่อการตัดสินใจ การเลือกที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมส่วนบุคคล การกล่าวเช่นนี้ไม่ได้ หมายความว่า การตัดสินใจทางจริยธรรมส่วนบุคคลไม่สำคัญแต่ชี้ให้เห็นว่าจริยธรรมธุรกิจมิใช่เพียง เรื่องราวที่เกี่ยวข้องเฉพาะระดับบุคคลแต่เป็นเรื่องระดับสังคม องค์กร และนานาชาติ ความ เชื่อที่ว่า ไม่สามารถเรื่องธุรกิจมาปะปนกับจริยธรรม De Corge (De George, Richard, 1986) เสนอว่า การดำเนินงานธุรกิจนั้นโดยพื้นฐานมิได้เกี่ยวข้องกับเรื่องศีลธรรม เพราะธุรกิจ ดำเนินในตลาดเสรี (Free Market) ความเชื่อนี้ยืนยันว่าการจัดการเป็นเรื่องวิทยาศาสตร์ไม่ใช่ ศาสนาและไม่เกี่ยวกับหลักจริยธรรม แม้ว่าความคิดนี้จะเจริญแพร่หลาย อย่างมากในสหรัฐ โดยเฉพาะช่วงยุคอุตสาหกรรมตอนต้นจนมาถึงก่อนช่วงสงครามเวียดนาม ในปี ค.ศ.1996 แต่ แนวความคิดนี้เริ่มเสื่อมลงไปประมาณสองทศวรรษที่ผ่านมาปรากฏการณ์ที่พบในทางธุรกิจ อาทิเช่น การรับสินบน การตัดสินใจบน ผลិតภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค (Unsafe Products) การรั่วไหลของน้ำมันดิบในทะเล (Oil Spills) การปล่อยสารพิษต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อม (Toxic Dumping) ปัญหามลภาวะทั้งอากาศและน้ำ

ปัญหาเหล่านี้ ทำให้เกิดข้อสงสัยตามมามากมายรวมทั้งสิ้นคลอน ความเชื่อพื้นฐานเดิม ที่เชื่อว่าการดำเนินธุรกิจเป็นเรื่องวิทยาศาสตร์และความเชื่อมั่นในระบบตลาดแท้ที่จริงธุรกิจ เป็นกิจกรรมของมนุษย์ไม่ใช่เรื่องของวิทยาศาสตร์ ดังนั้น จึงสามารถประเมินกิจกรรมเหล่านี้ใน มุมของศีลธรรม จริยธรรมได้ เพราะถ้าทุกคนที่อยู่ในธุรกิจมองเห็นว่าธุรกิจไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับ จริยธรรมแล้ว ธุรกิจก็อาจล่มสลายได้ง่าย พนักงานของบริษัทก็อาจขโมยของและทรัพย์สินของ นายจ้าง ขณะที่นายจ้างก็อาจไล่ลูกจ้างออกเมื่อใดก็ได้ตามอำเภอใจ ผู้ที่ทำสัญญาต่อกันก็คงละ มิตสัญญาและข้อตกลงได้ตามใจชอบ ดังนั้น ความสับสนอลหม่านก็จะแผ่ไปทั่ว ประเด็นที่

สำคัญคือ ความเชื่อที่ว่าธุรกิจดำเนินอยู่ภายใต้ระบบตลาดเสรี (Free Market) ยังเป็นความเชื่อที่สามารถโต้แย้งได้ กล่าวคือปัญหาของความไม่เท่าเทียมกันนำไปสู่สถานะของการผูกขาดอำนาจทางการค้าเพียงแค่บริษัทเพียงไม่กี่บริษัทที่ครอบครองตลาด และจากสภาพความเป็นจริง ประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และประเทศในยุโรปทั้งหลายก็มีระบบเศรษฐกิจแบบผสม Mixed Economics) ที่จำเป็นต้องอิงอาศัยกฎหมายนโยบายภาครัฐเพื่อแก้ปัญหาความบกพร่องไม่เท่าเทียมกัน อาทิเช่น กฎหมายค่าจ้างขั้นต่ำ

3. เป้าหมายของการประกอบการกับจริยธรรมธุรกิจ ความเชื่อที่ว่า จริยธรรมทางธุรกิจไม่มีมาตรฐานที่สมบูรณ์ในตัวเอง ความเชื่อนี้ หรือจริยธรรมมักเปลี่ยนแปลง ในทศวรรษที่ 1950 บริษัททั้งหลายในสหรัฐอเมริกา มักมีการคอร์รัปชัน ซึ่งในปี ค.ศ.1977 ประเทศสหรัฐอเมริกาออกกฎหมายที่ตัดสินบนพนักงาน รวมถึงคอร์รัปชัน แต่ในประเทศแถบอาหรับ เอเชีย แอฟริกา และละตินอเมริกานั้น การดำเนินธุรกิจยังคงมีการจ่ายสินบนพนักงาน ดังนั้น พฤติกรรมที่ถูกต้องทางจริยธรรมเป็นสิ่งที่ประเมินหรือตัดสินลงไปได้ยากการนำหลักการทางจริยธรรมไปได้ถือเป็นศาสตร์และศิลป์ การใช้เหตุผลของมนุษย์ไม่มีความสมบูรณ์ ผู้ประกอบการที่มีความตั้งใจอาจทำผิดพลาดหรือตัดสินใจผิดพลาด ฝ่ายที่ซื่อสัตย์อาจจะยอมลดมาตรฐานความดีงาม ความซื่อสัตย์ของตนเองลงเพื่อแลกเปลี่ยนกับกำไรที่เพิ่มขึ้นของบริษัท มาตรฐานและหลักการทางจริยธรรมไม่สมบูรณ์เพียงพอที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งได้เสมอไปนั่นไม่มี หลักการใด ๆ จะสามารถทดแทนวิจารณญาณของมนุษย์ได้ เพราะปัญหามีความซับซ้อน

ในปัจจุบันนี้ ผู้ประกอบการต้องเผชิญกับปัญหาทางจริยธรรมที่เป็นปัญหารูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งมีรูปแบบแตกต่างจากปัญหาในอดีตที่ผ่านมา ดังนั้นผู้จัดการทั้งหลายต้องรักษาคุณภาพของชีวิตมนุษย์และปัจจัยทางเศรษฐกิจในการตัดสินใจ ผู้จัดการควรรักษาคุณภาพของการศึกษา เรื่องโรคร้ายแรงของคนงานและประชาชนผู้อยู่อาศัยบริเวณใกล้โรงงานเพราะได้รับสารพิษที่ปล่อยจากโรงงานกับความสูญเสียผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจการเงินโดยปิดโรงงานซึ่งทำให้คนงานต้องตกงานด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการรายใหญ่ ปัจจุบันต้องเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางจริยธรรม ความซับซ้อนเหล่านี้รวมถึงปัญหาทางศีลธรรมจริยธรรม อาทิเช่น การต้องเลือกระหว่างความภักดีต่อองค์การหรือความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม การเลือกจ้างงานเฉพาะบุคคลบางกลุ่มบางพวก และปิดกั้นกลุ่มคนบางกลุ่มจากการอภิปรายข้างต้นเราสามารถเห็นได้

ชัดเจนว่าการตัดสินใจเชิงจริยธรรมมีความซับซ้อนสูงขึ้น คำตอบแบบง่าย ว่า ใช่ หรือ ไม่ใช่ ไม่เป็นคำตอบที่เพียงพอต่อปัญหาที่เกิดขึ้น

วิเคราะห์จริยธรรมทางธุรกิจในฐานะธรรมาภิบาลและความโปร่งใส

การวิเคราะห์การทำธุรกิจจำเป็นต้องพิจารณาระดับขั้นของการพัฒนาทางศีลธรรม Kohlberg เสนอระดับขั้นในการพัฒนาการทางศีลธรรม 3 ระดับ 6 ขั้นตอน เพื่อเป็นแนวทางในการสังเกตการพัฒนาการทางศีลธรรมของบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะในการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ บางส่วน อย่างไรก็ตาม การโต้แย้งว่าจริยธรรมทั้งหมด มิได้มีมาตรฐานจะตรงข้ามกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน เพราะถ้าแนวความคิดนี้เป็นจริง ก็จะไม่มีการสามารถโต้แย้งหรือไม่เห็นด้วยกับปัญหาทางศีลธรรมใด ๆ ได้ เพราะความคิดความเชื่อแนวทางความประพฤติของคนหนึ่ง ๆ ก็จะต้องสำหรับตนเอง (Wiess, Jaseph, W., 1998: 15) ความเชื่อที่ว่า ธุรกิจที่ดี หมายถึงจริยธรรมที่ดี บริษัททั้งหลายพยายามรักษาภาพพจน์ที่ดีของบริษัท ปฏิบัติต่อลูกค้าและพนักงานของบริษัทอย่างซื่อสัตย์ ยุติธรรมกำไรและผลตอบแทนที่บริษัทจะได้ก็ถูกต้องตามกฎหมายและศีลธรรม ถ้าบริษัทยึดถือแนวทางที่กล่าวข้างต้นก็จะต้องกังวลปัญหาจริยธรรมว่าจะเกิดขึ้นในที่ทำงานแนวความคิดที่ผิดพลาดเชื่อว่าจริยธรรมมิได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาที่เฉพาะเจาะจง ทางธุรกิจไม่ว่าจะเป็นการตลาด การบัญชี การเงิน การวิจัยและพัฒนา Rogene Buchholz (Buchholz, Rogene, 1989: 28) เชื่อว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างความดีงาม กับความสำเร็จทางวัตถุ(ธุรกิจ) Lisa Newton (Newton, Lisa, 1986: 249) และ Buchholz (Buchholz, Rogene, 1989: 25) กล่าวว่าวัฒนธรรมของบริษัทที่ดีเลิศจะช่วยสร้างสรรค์ กำหนดค่านิยมและให้ความใส่ใจพนักงานในองค์กรมากกว่าที่จะใช้กำไรเป็นตัวจูงใจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมในมิติดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบต่อการบริการผู้อื่น ในกรณีนี้ จะเห็นได้ว่าความดีเลิศเกี่ยวข้องกับการบริการลูกค้า การรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีกับสาธารณะ และพนักงานของบริษัท รวมถึงการรักษาความซื่อสัตย์มั่นคงของบริษัทมากกว่าเพียงแค่การหวังผลกำไร ประเด็นข้างต้นนั้น จริยธรรมไม่ใช่สิ่งที่เสริมเข้าไปในการดำเนินธุรกิจแต่เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นจึงควรกล่าวว่า จริยธรรมที่ดีหมายถึงธุรกิจที่ดี ซึ่งข้อความนี้สามารถพิสูจน์ได้จากบริษัทที่ประสบความสำเร็จทั้งหลายจะให้ความสำคัญกับจริยธรรมเป็นประการแรก

ความสำคัญของการใช้เหตุผลเป็นจริยธรรมในธุรกิจการใช้เหตุผลทางจริยธรรมมีความจำเป็นในการดำเนินธุรกิจ ด้วยเหตุผลที่สำคัญอย่างน้อย อาทิเช่น กฎหมายไม่มีความครอบคลุมปัญหาทุกแง่มุมอย่างพอเพียง (Stone, 1975) นอกจากนี้ การดำเนินการทางกฎหมายบางครั้งอาจไม่ถูกต้องจริยธรรม และก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ๆ

2. ผลกระทบต่อหลักจริยธรรมสากล กลไกตลาดแบบเสรีและกลไกตลาดภายใต้การควบคุมของรัฐ (Free-market and regulated-market mechanisms)ทางจริยธรรมมักเปลี่ยนแปลง ในทศวรรษที่ 1950 บริษัททั้งหลายในสหรัฐอเมริกาจะมีการให้สินบน เงินใต้โต๊ะปี 1977 ประเทศสหรัฐอเมริกาออกกฎหมายที่ติดสินบนพนักงาน รวมถึงเงินใต้โต๊ะ แต่ในประเทศแถบอาหรับ เอเชีย แอฟริกา และละตินอเมริกานั้น การดำเนินธุรกิจยังคงมีการคอร์รัปชัน และติดสินบนพนักงาน ดังนั้นพฤติกรรมที่ถูกต้องทางจริยธรรมเป็นสิ่งที่ประหลาดหรือตัดสินใจได้ยาก การข้ามหลักการทางจริยธรรมไปได้ถือเป็นศิลปะ การใช้เหตุผลของมนุษย์ไม่มีความสมบูรณ์ ผู้ประกอบการที่มีความตั้งใจดีอาจทำผิดพลาดหรือตัดสินใจผิดพลาด ฝ่ายที่มีความซื่อสัตย์อาจจะยอมลดมาตรฐานความดีงาม ความซื่อสัตย์ของตนเองลงเพื่อแลกเปลี่ยนกับกำไรที่เพิ่มขึ้นของบริษัท มาตรฐานและหลักการทางจริยธรรมไม่สมบูรณ์เพียงพอที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งได้เสมอไปนั่นคือไม่มีหลักการใด ๆ จะสามารถทดแทนวิจารณญาณของมนุษย์ได้ เพราะปัญหาที่มีความซับซ้อน ในปัจจุบันนี้ การทำธุรกิจต้องเผชิญกับปัญหาทางจริยธรรมที่เป็นปัญหารูปแบบใหม่ๆ ซึ่งมีรูปแบบแตกต่างจากปัญหาในอดีต ดังนั้น ผู้ที่ต้องรักษาคุณภาพของชีวิตมนุษย์และปัจจัยทางเศรษฐกิจในการตัดสินใจ เขาก็ควรรักษาคุณภาพของการศึกษาเรื่องป้องกันสุขภาวะหรือโรคร้ายแรงของพนักงาน ตลอดจนผู้อยู่อาศัยบริเวณใกล้โรงงานที่เสี่ยงต่อสารพิษที่ปล่อยจากโรงงานกับความสูญเสียผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจการเงินโดยปิดโรงงานซึ่งทำให้คนงานว่างงานด้วย

3. ผลกระทบต่อศีลธรรมแบบปัจเจก เป็นการเชื่อมโยงให้เห็นความเป็นเลิศและให้การยอมรับปัจเจกบุคคลที่มีความสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรอย่างไม่แบ่งพิกแบ่งพวก อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการธุรกิจใหญ่ๆ ปัจจุบันต้องเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางจริยธรรม ความซับซ้อนเหล่านี้รวมถึงปัญหาทางศีลธรรมจริยธรรม อาทิเช่น การต้องเลือกระหว่างความภักดีต่อองค์กรหรือความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม การเลือกจ้างงานเฉพาะบุคคลบางกลุ่มบางพวก และปิดกั้นกลุ่มคนบางกลุ่ม ซึ่งจากการอภิปรายข้างต้นเราสามารถเห็น

ได้ชัดเจนว่าการตัดสินใจเชิงจริยธรรมมีความซับซ้อนสูง คำตอบง่ายๆว่า ใช่ หรือ ไม่ใช่ ไม่เป็นคำตอบที่เพียงพอต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ต่อปัญหาที่จะต้องอธิบายความกันไปอีก ก็คือคำถามที่จะตามมาว่าจริยธรรมทางธุรกิจ จะก้าวไปสู่การเป็นธรรมาภิบาลสากลได้หรือไม่ อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับเรื่องนี้ขอให้พิจารณาระดับขั้นของการพัฒนาทางศีลธรรม Kohlberg ที่เสนอระดับขั้นในการพัฒนาทางศีลธรรม 3 ระดับ 6 ขั้นตอน เพื่อเป็นแนวทางในการสังเกตการพัฒนาทางศีลธรรมของบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะในการดำเนินงานขององค์กร

บทสรุป

ความคิดว่าการทำธุรกิจต้องมีจริยธรรมนี้ มีความเกี่ยวข้องกับ ความถูกต้อง ผิด ในการตัดสินใจ การดำเนินงานและนโยบายทางธุรกิจ จริยธรรมธุรกิจกำหนดหลักการและแนวทางเพื่อช่วยบุคคลผู้เกี่ยวข้องทางธุรกิจมีทางเลือกที่เหมาะสมที่ต้องให้ความสำคัญในเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเงิน เท้าเทียมกับความรับผิดชอบต่อสังคม จริยธรรมธุรกิจสามารถพิจารณาได้หลายระดับ คือระดับบุคคล ระดับองค์การระดับสมาคม ระดับสังคมและระดับนานาชาติ สิ่งเหล่านี้อธิบายให้เห็นถึงความซับซ้อนและความเชื่อมโยงของการดำเนินการตัดสินใจทางจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งแน่นอน นับแต่นี้ การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ประกอบการ จะต้องถูกตรวจสอบจากสังคมผ่านการเฝ้าระวังการดำเนินการทางธุรกิจตามหลักธรรมาภิบาลอย่างใกล้ชิด การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ จะเป็นเรื่องของความพยายามก้าวตรงไปที่ธรรมาภิบาล และจะกว้างขวางขึ้น ในสหัสวรรษที่โลกกำลังก้าวสู่ความเป็นตลาดดิจิทัล ตลาดออนไลน์ ตลาดอิเล็กทรอนิกส์ ปัญญาประดิษฐ์ การใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีจากความเจริญที่มากพร้อมกับความเร็วของวิศวกรรมคอมพิวเตอร์และการเติบโตของกิจกรรมทางไอทียุค 4G-5G จะถูกท้าทายสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ประธาน สุวรรณมงคล. (2558). การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2558). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**.

พิมพ์ครั้งที่ 31. กรุงเทพมหานคร: ผลิตภัณ์.

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, พระมหาวิริยชัย วรินโท. (2562). "การบูรณาการหลักธรรมมาภิบาล เพื่อชีวิตที่ดีในสังคมไทยสมัยปัจจุบัน". วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 .พฤษภาคม – สิงหาคม: 267-284.

Buchholz, Rogene. **Fundamental concepts and problems in business ethics**. Englewood Cliffs : Prentice Hall, 1989.

Carroll, Archie. **Managerial ethics : A post-Watergate view**. Business Horizons (April 1975) : 75-80.

Carroll, Archie. **Business and society : Ethics and stakeholder management**. 2d ed. Cincinnati : South-Western, 1993.

De George, Richard. **Business ethics**. 2d ed. New York : Macmillan, 1986.

Friedman, Milton. **The social responsibility of business is to in creasits profits**. New York Times Magazine (13 September 1970) : 33.

Hosmer, LaRue. **Managerial responsibilities on micro level**. Business Horizons (July - August 1991) : 49-55.

Nash, Laura. **Good intentions aside : A manager, s guide to resolving ethical problems**. Boston : Harvard Business School Press, 1990.

Newton, Lisa. **The internal morality of the corporation**. Journal of Business ethics, 1986 : 249.

Posner, Barry, and Warren Schmidt. **Valued and the American manager : An update**. California Management Review (spring 1984) : 202-16.

Wiess, Jaseph, W. **Business ethics: A stakeholder and issues management approach** (2 nd ed.) New York : The Dryden Press, 1998.

